

Dimensions, Characteristics, and Features of the Revolutionary System in the Thought of Ayatollah Khamenei

Ebrahim. Rostami¹, Mohammad. Tohidfam^{2*}, Mohammad Reza. Hatami³

¹ PhD Student in Political Science - Political Thought Orientation, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

² Professor, Department of Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

³ Professor, Department of Political Science, Payam Noor University, Tehran, Iran

* Corresponding author email address: tohidfam_m@yahoo.com

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Rostami, E., Tohidfam, M., & Hatami, M. R. (2025). Dimensions, Characteristics, and Features of the Revolutionary System in the Thought of Ayatollah Khamenei. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 4(3), 1-22

© 2025 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

The theory of the revolutionary system is one of the most important elements of the second phase of the revolution's statement and a valuable experience from the first phase of the Islamic Revolution. It is in the statements of the leader of the revolution that whenever the system's officials have paid attention to this concept, their actions have been successful, and whenever attention has been lacking, it has resulted in nothing but disappointment, stagnation, and regression. This research examines the dimensions, features, and characteristics of the revolutionary system from the perspective of Ayatollah Khamenei, the Supreme Leader of the Islamic Revolution. The research question is: What characteristics and features does the revolutionary system have in his words and thoughts, which are effective for the continuity and longevity of the revolution? In this study, we have used a descriptive and analytical method, relying on the statements of Ayatollah Khamenei to explain the features and components of the revolutionary system. Our hypothesis is that Ayatollah Khamenei considers the revolutionary system to have dimensions that define it, namely: 1) Revolutionary outlook or thought, 2) Revolutionary spirit, 3) Jihadi action, practice, and management. The theory of the revolutionary system is a theory related to action, the agent, and the structure, and it is thus concerned with actions that aim at self-building (the agent) and societal construction (the structure). Self-building, which is the first pillar of the revolutionary theory, is a highly influential and effective factor in the continuity of the revolution and in resisting the enemies of the revolution. According to Ayatollah Khamenei, the main cause of failure and defeat is the lack of self-building and being tainted by desires. Self-building must take place in two aspects: intellectual-belief and spiritual-ethical. In the second pillar of the revolutionary system theory, i.e., societal construction, after individuals have built themselves in various aspects, they must strive to build and shape their society. By shaping and finding their identity, they should form an Islamic family with a clear identity and ultimately shape an Islamic society. Finally, they must reach the most important pillar of the revolutionary system, which is the ultimate goal: the formation of the new Islamic civilization.

Keywords: System, Revolutionary System, Revolutionary Outlook, Revolutionary Spirit, Jihadi Action and Management, Second Phase Statement

EXTENDED ABSTRACT

The Islamic Revolution in Iran, led by Imam Khomeini, marked a significant turning point in the country's history, bringing down internal autocracy and eradicating foreign colonial domination. The victory of the revolution led to the establishment of a new regime based on Islamic principles, which aimed to exemplify the sovereignty of religious thought and chart a course for religious democracy. However, the success of the Islamic Revolution did not go unnoticed by imperialist forces and foreign adversaries, who launched persistent attacks against this revolutionary thought, seeking to undermine its continuity and spread across nations. Despite these adversities, the Islamic system, under the leadership of Imam Khomeini and his successor, Ayatollah Khamenei, has exhibited remarkable resilience and wisdom in resisting these onslaughts, advancing on the path of growth and development. Ayatollah Khamenei's leadership, especially his ideological and strategic insights, particularly the theory of the revolutionary system, has been central to the continued success and resistance of the Islamic system in the face of foreign and domestic challenges ([Hajianzaei, 2017](#)).

The theory of the revolutionary system, introduced by the Islamic intellectual movement, plays a pivotal role in ensuring the persistence and progress of the revolution, characterized by its unique features and a preventive function against potential retrogression and deviation from the revolution's original path. This theory, a product of the Islamic intellectuals' effort, represents a landmark in the Islamic Revolution's discourse, marking a dynamic and enduring foundation that prevents the system from reverting to past forms of tyranny and stagnation. A key element contributing to the continued resistance and success of the Islamic regime, especially against a backdrop of diverse plots and challenges, is the thought leadership and ideology of Ayatollah Khamenei, who has articulated a roadmap for the revolution's survival and success. His profound guidance, particularly through his concept of the revolutionary system, has provided an ideological compass that has kept the system firm in its path, despite external threats and internal challenges ([Hajianzaei, 2017](#)).

Ayatollah Khamenei's revolutionary thought, outlined in his speeches and writings, offers an in-depth explanation of the pillars, dimensions, and components of the revolutionary system. His definition emphasizes the centrality of maintaining the revolutionary spirit, which involves an ongoing commitment to the ideals of the revolution, resisting any form of complacency or stagnation. This revolutionary ethos serves not only as an ideological framework but also as a strategic tool to sustain the revolution's momentum. In his vision, the revolutionary system cannot afford to remain passive after establishing a new political order; rather, it must constantly be invigorated by a forward-thinking, dynamic, and proactive stance. Ayatollah Khamenei identifies the causes of disillusionment and setbacks during the early years of the revolution, particularly the shift from revolutionary principles and the subsequent neglect of the revolutionary movement's momentum, warning against such stagnation ([Pourfazli, 2018](#)).

In outlining the key features of the revolutionary spirit, Ayatollah Khamenei points to several fundamental characteristics. The first is the central role of spirituality, which was a defining feature of Imam Khomeini's leadership and vision for the revolution. Imam Khomeini's actions and stances revolved around a deep commitment to God and divine purpose, grounding his political actions in the principle of divine will and the belief that the forces of creation would align with those who sought to uphold divine law. This spirit of spirituality and trust in divine support became the cornerstone of the revolution, providing a moral and ethical foundation for the pursuit of justice, resistance against oppression, and the defense of the marginalized and oppressed. Imam Khomeini's version of Islam, described as a struggle

for justice, equality, and the rights of the oppressed, resonates as the foundational ideology that continues to guide the revolutionary system. Ayatollah Khamenei underscores the continuation of this vision, emphasizing the unwavering commitment to the principles of justice, anti-imperialism, and the pursuit of a just society as central to the Islamic Revolution's enduring character ([Hajianzaei, 2017](#)).

The revolutionary spirit, as articulated by Ayatollah Khamenei, is not just an abstract concept but is manifest in the concrete actions and behaviors of the individuals and organizations that make up the revolutionary system. It is characterized by a boldness to confront challenges, a relentless pursuit of progress, and the ability to overcome obstacles in the face of adversity. The revolutionary spirit, according to Ayatollah Khamenei, demands that individuals and organizations act with courage, resilience, and foresight, unperturbed by difficulties and challenges, and focused on realizing the ideals of the revolution. This mindset has been crucial in maintaining the integrity of the Islamic system in the face of external pressures and has contributed significantly to its longevity. It is this spirit of proactive engagement and transformation that continues to fuel the revolution's persistence, from the war era to the era of nation-building. Ayatollah Khamenei stresses that the survival of the Islamic Republic hinges on the preservation of this revolutionary spirit, particularly among the youth, who are the future custodians of the revolution. His call to maintain this spirit in the face of ideological and external threats is essential to ensure the nation's defense and progress, especially against the efforts of adversaries seeking to erode the revolutionary gains ([Pourfazli, 2018](#)).

The preservation and cultivation of this revolutionary spirit among the youth are seen as essential to the continuity of the revolution. Ayatollah Khamenei firmly believes that the youth, with their idealism, energy, and commitment, are the primary agents of revolutionary transformation. He warns against efforts to weaken or neutralize this spirit through the promotion of apathy or indifference toward the revolution's goals. In his speeches, he emphasizes that fostering a revolutionary mindset among the youth is not only crucial for the preservation of the Islamic Republic but also for its advancement. This spirit of innovation, courage, and resistance against any form of compromise or submission to foreign influence is what will ensure that the ideals of the Islamic Revolution continue to inspire future generations. Thus, Ayatollah Khamenei calls for an ongoing commitment to the revolutionary principles, ensuring that the nation remains steadfast in its pursuit of self-reliance, independence, and justice in the face of global challenges ([Jamshidi, 2019](#)).

Ayatollah Khamenei's vision for the revolutionary system is clear: it is a system that must remain dynamic, ever-engaged in advancing its foundational goals, and impervious to the forces that seek to undermine or deviate it. His emphasis on maintaining the revolutionary spirit as a central tenet of the Islamic system is rooted in his belief that without it, the nation would lose its identity and purpose. He identifies several characteristics of revolutionary action, including commitment to the core values of Islam, a determination to achieve the lofty goals of the revolution, an unwavering commitment to national independence, and a vigilance against external threats. These principles form the backbone of the revolutionary ideology, providing a roadmap for the continued resilience and vitality of the Islamic system. Thus, the revolutionary system, as envisioned by Ayatollah Khamenei, is a system that must be continuously rejuvenated by the very spirit that brought it to life in the first place: the spirit of resistance, renewal, and commitment to justice.

ابعاد، ویژگی‌ها و شاخصه‌های نظام انقلابی در اندیشه آیت الله خامنه‌ای

ابراهیم رستمی^۱، محمد توحیدفام^۲، محمد رضا حاتمی^۳

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی-گرایش اندیشه سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. استاد گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۳. استاد گروه علوم سیاسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: tohidfam_m@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی/اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

رستمی، ابراهیم، توحیدفام، محمد، و حاتمی، محمد رضا. (۱۴۰۴). ابعاد، ویژگی‌ها و شاخصه‌های نظام انقلابی در اندیشه آیت الله خامنه‌ای. *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۴(۳)، ۲۲-۱.

© ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

نظریه نظام انقلابی از مهمترین ارکان بیانیه گام دوم انقلاب و از تجربیات گرانبهای گام اول انقلاب اسلامی است و در فرمایش رهبر انقلاب است که هرگاه کارگزاران نظام به آن توجه کرده اند اقداماتشان موفقیت آمیز بوده است و هرگاه به آن کم توجهی شده است حاصلی جز دلزدگی، سکون و رکود نداشته است. در پژوهش پیش رو ابعاد و ویژگی‌ها و شاخصه‌های نظام انقلابی در نگاه حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است. سوال ما در این پژوهش این می‌باشد که، نظام انقلابی در کلام و اندیشه ایشان دارای چه ویژگی‌ها و شاخصه‌هایی می‌باشد که برای تداوم و ماندگار بودن انقلاب موثر می‌باشد. در این پژوهش ما به روش توصیفی و تحلیلی با استفاده از بیانات حضرت آیت الله خامنه‌ای به شرح شاخصه‌ها و ارکان نظام انقلابی پرداخته‌ایم. فرض ما این است که حضرت آیت الله خامنه‌ای نظام انقلابی را دارای ابعادی میدانند که این نظام را تعریف می‌کنند که عبارتند از ۱- نگاه یا اندیشه انقلابی ۲- روحیه انقلابی ۳- اقدام و عمل و مدیریت جهادی، نظریه نظام انقلابی، نظریه‌ای ناظر به عمل، عامل و ساختار است و لذا ناظر به عملی است که در راستای خودسازی (عامل) و جامعه پردازی (ساختار) است. خود سازی که اولین رکن نظریه انقلابی است عاملی بسیار اثرگذار و اثربخش در تداوم انقلاب و مقابله با دشمنان انقلاب است و دلیل اصلی شکست و هزیمت از نگاه آیت الله خامنه‌ای عدم خودسازی و آلوده شدن به شهوات است، خود سازی در دو بعد فکری-عقیدتی و روحی-اخلاقی باید شکل بگیرد. در دومین رکن نظریه نظام انقلابی یعنی جامعه پردازی انسانها پس از ساختن خود در ابعاد مختلف باید به ساختن و پرداختن جامعه خود همت بگذارند و با شکل دادن و پیدا کردن هویت خود با ساختن خانواده‌ای اسلامی و با هویت، جامعه اسلامی را شکل دهند و در نهایت به مهمترین رکن نظام انقلابی که هدف اساسی و نهایی آن یعنی شکل گیری تمدن نوین اسلامی دست یابند.

کلیدواژه‌گان: نظام، نظام انقلابی، نگاه انقلابی، روحیه انقلابی، عمل و مدیریت جهادی، بیانیه گام دوم

مقدمه

با وقوع نهضت اسلامی و پیروزی انقلاب مردم ایران با رهبری امام خمینی استبداد داخلی در کشورمان فرو ریخت و استعمار خارجی در هم کوبیده شد و انقلاب اسلامی با برپایی نظامی نو به عنوان تجلی حاکمیت اندیشه دینی، افقی از مردم سالاری دینی را ترسیم نمود. استکبار و دشمنان استقلال ایران وجود این فکر و حرکت انقلابی جدید را تاب نیاوردند و از همان روزها ابتدایی شکل گیری این نظام انقلابی تا امروز با روش‌های گوناگون آن را مورد تهاجم شدید خود قرار داده اند تا نگذارند این تفکر پابرجا مانده و در میان ملت‌ها گسترش پیدا نماید. اما این نظام انقلابی به عنوان سکان دار کشتی ظلم ستیزی همواره با زیرکی و درایت، رشادت و مقاومت توانسته در برابر هجمه‌های ناجوانمردانه آنان ایستادگی نماید و با قدرت تمام در مسیر رشد و بالندگی گام بردارد.

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم با برشمردن علل آسیب‌ها و دلزدگی‌ها در گام اول انقلاب اشاره به چرخش از مبانی انقلاب و نادیده گرفته شدن نگاه انقلابی و جریان انقلابی و تاثیر آن‌ها در پیامدهای خسارت بار برای پیگیری اهداف انقلاب نمودند و خاطرنشان کردند که ((انقلاب اسلامی پس از نظام سازی، به رکود و خموشی دچار نشده و نمی‌شود و میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی اجتماعی تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند، بلکه از نظریه نظام انقلابی تا ابد دفاع می‌کند)) (بیانیه گام دوم انقلاب)

نظریه نظام انقلابی، نظریه‌ای است که جریان روشنفکری دینی به عنوان عقبه فکری و تئوریک نظام اسلامی آن را به روش اجتهادی تولید کرده است (Hajianzaei, 2017)، مفهوم نظام انقلابی نقطه عطفی ماندگار و نوآورانه در گفتمان انقلاب اسلامی و عاملی است برای پایداری و پیش بردگی انقلاب با ویژگی خاص و کارکرد بازدارنده و ضد ترمیدری خود که از استحاله و برگشت به عقب انقلاب جلوگیری می‌نماید.

به نظر می‌رسد که یکی از علت‌های بسیار مهم و اثرگذار در مقاومت و پیروزی نظام اسلامی در برابر انواع توطئه‌های رنگارنگ دشمنانش نظرات و رهبری‌های ارزشمند حضرت آیت الله خامنه‌ای به عنوان ایدئولوژیست و استراتژیست این نظام بویژه نظریه نظام انقلابی ایشان در نشان دادن مسیر راه و افق انقلاب اسلامی باشد.

در این پژوهش ضمن تعریف و ارائه مفهوم نظام انقلابی از نگاه آیت الله خامنه‌ای به روش توصیفی تحلیلی به بررسی نظرات و دیدگاه‌های ایشان در خصوص ارکان، ابعاد، شاخصه‌ها و مولفه‌های نظام انقلابی و همچنین چگونگی و عوامل موثر در تداوم و پایداری این نظام با استفاده از بیانات و مکتوباتشان پرداخته می‌شود.

مبانی مفهومی و چارچوب نظری:

نظام

نظام دارای تعاریف گوناگون می‌باشد که از نگاه‌های مختلف ارائه گردیده است.

تعریف نظام از نگاه دیوید استیون:

نظام مجموع عناصر دارای کنش و واکنش، مجموعه هدف‌ها همراه با روابط میان هدف‌ها و میان خواص آن‌هاست (Dehghani

، 2012). (Firouzabadi

تعریف دال از نظام:

هر مجموعه‌ای از عناصر که بتواند به نحوی به طور متداخل با یکدیگر عمل کند می‌تواند به صورت یک سیستم نگریسته شود.

با توجه به تعریف‌های بالا می‌توان گفت مهمترین وجه نظام داشتن افراد و عناصر مختلف که این عناصر دارای کنش و واکنش متقابل هستند و اهداف مشخصی را دنبال می‌کنند.

یک نظام دارای ویژگی‌های گوناگون می‌باشد که عبارتند از:

۱. نظام از اجزای مختلف و متفاوتی تشکیل شده است.
۲. میان اجزای نظام رابطه منظم وجود دارد.
۳. نظم و ترتیب اجزای نظام موجب بوجود آمدن یک الگوی خاص می‌شود.
۴. در نظام هر جزء وظیفه خاصی برعهده دارد و بین نظام با هر جزء و هر جزء با نظام رابطه بنیادین وجود دارد.
۵. همه اجزاء نظام در کل یک واحد را تشکیل می‌دهد بنابراین هر تغییر که در هر جزء بوجود آید ممکن است بر کل نظام تاثیر بگذارد (Abdulrahman, 1997).

تعریف نظام سیاسی

نظام سیاسی به عنوان سیستم تولید، توزیع و مصرف قدرت تعریف می‌شود. (لک زایی، نجف)
دیوید استیون نظام سیاسی را نهادی و فراگیر می‌داند و نظام سیاسی را نظامی از کنش و واکنش در هر جامعه می‌داند که به وسیله آن توزیع‌های الزام آور یا مقتدرانه ایجاد و اجرا می‌گردد.
به عقیده ایستون هیچ نظام سیاسی پایدار نمی‌ماند مگر آنکه بتواند خود را با شرایط و اوضاعی که در آن کار می‌کند تطبیق دهد (Abdulrahman, 1997).

تعریف عبدالحمید ابوالحمد از نظام سیاسی:

نظام سیاسی، شکل و ساخت قدرت دولتی و همه نهادهای عمومی از سیاسی، اداری، اقتصادی، نظامی، مذهبی و چگونگی کارکرد این نهادها و قوانین و مقررات حاکم بر آنهاست. (Abolhammadi, 1986)
نظام سیاسی همانند دیگر نظام‌های جامعه دارای قدرت و اقتدار می‌باشد و به صورت عام همه نظام‌های اقتصادی، فرهنگی و دفاعی را شامل می‌شود.

پس نظام سیاسی بوجود آورنده تمام نظم و ظرفیت سیاسی در هر مکتبی است که ظرفیت ساخت یک نظام را داشته باشد و در اینصورت می‌تواند ادعا کند که ظرفیت سامان دادن به مسائل فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی را دارد.

نظام سیاسی به معنای آن نوع سازمان سیاسی است که توسط یک دولت قابل شناسایی و یا به نحو دیگری اعلام می‌شود و روند تصمیم گیری رسمی دولت را مشخص می‌کند

انقلاب

مفهوم انقلاب در علوم اجتماعی از مفاهیم پرکاربرد است که دارای ابهام معنایی فراوانی است و هرکدام از مکاتب بر اساس اصول و مبانی خود تعریفی ویژه از انقلاب دارند.

انقلاب در لغت به معنای تغییر، تحول، برگشتگی از حالی به حالی، تبدیل و استحاله است (Dehkhoda, 1967).

اصطلاح انقلاب از قرن هفده به بعد وارد عرصه سیاسی شد و امروزه به نوعی از تحولات سیاسی و اجتماعی اطلاق می‌شود.

امروز انقلاب در زمینه‌های گوناگون فردی و اجتماعی به معنای مطلق تحول و دگرگونی به کار می‌رود (Shafiei Far, 2012) و پیش از قرن هفدهم بیشتر در حوزه نجوم کاربرد دانست.

دو رویکرد مختلف در تعریف مفهوم انقلاب:

در یک نگاه انقلاب به مثابه یک امر دفعی است که انقلاب منجر به پیروزی و سقوط نظم مستقر می‌شود و شامل پس از تحقق انقلاب نمی‌گردد همانند تعریف شهید صدر که می‌فرماید (انقلاب جنبشی سرسختانه و بر مبنای اصول مکتبی معینی است که با درک واقعیت‌های موجود به دنبال تغییر و دگرگونی بنیادین در تمامی ابعاد زندگی فردی اجتماعی و سیاسی و معیاری، اصول و ارزش‌های حاکم است (Jamshidi, 2019).

در نگاه دوم انقلاب به عنوان یک امر مستمر تعریف می‌شود که در این تعریف انقلاب به معنای صیورت دائمی است و با سقوط نظام مستقر تمام نمی‌شود بلکه در نظام جدید نیز همواره استمرار دارد.

مانند تعریفی که رهبر معظم انقلاب فرمودند:

انقلاب یک حقیقت ماندگار و حقیقت دائمی است، انقلاب یعنی دگرگونی، دگرگونی‌های عمیق در ظرف شش ماه و یک سال و پنج سال به وجود نمی‌آید، علاوه بر اینکه اصلاً دگرگونی و صیورت یعنی حالی به حالی شدن تحول، اصلاً حد یقف ندارد، هیچ وقت تمام نمی‌شود.

تعریف انقلاب اسلامی از نگاه آیت الله خامنه‌ای:

در اصطلاح گفتمان انقلاب اسلامی، انقلاب یک تفسیر اسلامی و الهی دارد، انقلاب یک دگرگونی، صیورت و تحول عمیق اسلامی و الهی است، انقلاب حرکتی هدف دار، سنجیده، پیوسته و سرشار از ایمان و اخلاص و تحول است که تحول عمیق اعتقادی، اخلاقی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی فرد و جامعه اسلامی را سبب می‌شود (دیدار با فرماندهان نیروی هوایی ۱۳۹۴/۱۱/۱۹) (موسسه فرهنگی پژوهشی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷: ۳۰).

در بیان آیت الله خامنه‌ای انقلاب یک حرکت مستمر است، انقلاب یک چیز دفعی و آنی نیست، انقلاب تحولی است که به طور مستمر در طول سالیان دراز انجام می‌شود (جاسه پرسش و پاسخ جوانان ۱۳۷۷/۱۱/۱۳). ایشان انقلاب را یک امر ذهنی و فکری و خیالی ندانسته بلکه آن را یک امر واقعی و یک حرکت عمومی می‌دانند و انقلاب را به تحولاتی که بوسیله مردم انجام گرفته و ناظر به اصول و مبانی اعتقادی و اجتماعی جامعه می‌باشد تعریف می‌کنند (خطبه‌های نماز جمعه ۱۳۶۸/۱۱/۲۰).

هر تحولی هم معنایش انقلاب نیست، انقلاب آنجایی است که پایه‌های غلطی برچیده می‌شود و پایه‌های درستی جای آن گذاشته می‌شود، انقلاب اسلامی یعنی زنده کردن دوباره اسلام (Pourfazli, 2018).

تعریف انقلابی بودن در کلام آیت الله خامنه‌ای:

در بیانات آیت الله خامنه‌ای انقلابی بودن مترادف و برابر است با مومن به اسلام ناب بودن. در موارد متعددی این دو مفهوم در کنار هم و به صورت تساوی آورده شده است که این نشان دهنده یکسان بودن مبانی و اصول آنهاست، به تعدادی از جملات ایشان در این موضوع اشاره می‌شود:

-امیدواریم آن روز دور نباشد که ببینیم بسیاری از آرمان‌های امام بزرگوارمان در جامعه اسلامی و انقلابی ما تحقق پیدا کرده است

(۱۳۶۸/۵/۱۲) (موسسه فرهنگی پژوهشی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷: ۳۹)

-همانطور که می‌دانید دنیای کفر و استکبار ما را که یک جامعه اسلامی و انقلابی هستیم تهدید می‌کند (۱۳۶۶/۳/۷)

تدین منهای روحیه انقلابی، با گوشه گیری و انزوا و عدم تحرک هم می‌سازد اما تدین با روحیه انقلابی که همان دین خالص و ناب و صحیح و قرآنی است، روحیه و حالتی را با خودش همراه دارد که فداکاری و ایثار و ابتکار و کوچک شمردن موانع و اتکاء به خود و اعتماد مطلق و توکل به خدای متعال در آن هست (۱۳۷۰/۲/۲۱) (موسسه فرهنگی پژوهشی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷: ۸).

بر اساس شواهد فراوان در اندیشه رهبر معظم انقلاب اصول و مبانی انقلابی همان اصول و مبانی اسلامی است ارزش‌های انقلابی نیز همان ارزش‌های اسلامی هستند به عبارت دیگر انقلابی بودن نه یک حالت بلکه یک اندیشه و مکتب است و نهایتاً انقلابی بودن دقیقاً همان مومن بودن به اسلام ناب محمدی (ص) در برابر سایر اسلام‌های انحرافی است.

ارزش‌های انقلابی از ارزش‌های اسلامی به هیچ وجه تفکیک پذیر نیستند، این‌ها با هم یکی است، کسی نمی‌تواند بگوید من مسلمانم؛ اما انقلاب را قبول ندارم، یا بگوید من انقلابی هستم اما اسلام را قبول ندارم. انقلابی غیر اسلامی و اسلامی غیر انقلابی نداریم، ارزش‌های انقلابی همان ارزش‌های اسلامی هستند (بیانات در مراسم بیعت جمعی از دانشگاهیان ۱۳۶۸/۳/۲۳).

(از طرف دیگر آیت الله خامنه‌ای انقلابیگری را فقط در بستر نظام اجتماعی امکان پذیر می‌دانند و اینکه عده‌ای بنام انقلابیگری نظام و ارزش‌ها و ارکان و بنیانهای آن را نفی کنند و زیر سوال ببرند را نمی‌پذیرند و می‌فرمایند: انقلابیگری به معنای ویرانگری، ساختار شکنی و تخریب نظام ناشی از انقلاب نیست، بلکه یک مشی صحیح، عاقلانه، پراگیزه، پرامید و شجاعانه به سمت اهداف والا است، که این فقط در بستر و مسیر نظام اسلامی، یعنی نظام موجود امکان پذیر است و خارج از این امکان پذیر نیست (Mokhtarpour Ghahroodi, 2018)).

نظام انقلابی در اندیشه آیت الله خامنه‌ای:

در نظر رهبر انقلاب حضرت آیت الله خامنه‌ای انقلاب اسلامی برای رسیدن به اهداف خود که رساندن ملت و کشور به سربلندی و رفع سلطه بیگانگان و ریشه کن کردن بدبختی‌هایی که تسلط بیگانگان و دشمنان بوجود آورده است لازم است در یک نظام ساختارمند و انقلابی قرار گیرد که هم ایجاد و حفظ سازمان و نظام در آن لازم است و هم حفظ روحیه انقلابیگری در ارکان و مدیران نظام. ایشان درعین اعتقاد به انقلابیگری تأکید زیادی بر نظام مندی و انضباط دارند و انقلابیگری را قانع نبودن به هدف‌های ابتدایی و دنبال کردن اهداف عالی می‌دانند.

رهبر انقلاب، انقلاب اسلامی را همچون پدیده‌ای زنده و با اراده، همواره دارای انعطاف و آماده تصحیح خطاهای خود می‌داند، پدیده‌ای که تجدید نظر پذیر و اهل انفعال نیست ولی به نقدها حساسیت مثبت نشان می‌دهد اما از ارزش‌ها فاصله نمی‌گیرد، انقلاب اسلامی پس از نظام سازی به رکود و خموشی دچار نمی‌شود و میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی و اجتماعی هیچگونه تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند و از نظریه انقلابی تا ابد دفاع می‌کند (معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه، ۱۳۹۸: ۵). بنابراین در نظام انقلابی در عین پای بند بودن به ساختار می‌توان انقلابی ماند و برای بهبود ساختار تلاش شبانه روزی کرد در نظام انقلابی اصل بر ساختن است نه تاختن، اصل بر حرکت است نه جمود. «نظام اسلامی بینات و واضحات و امر و نهی‌ای دارد. نظام اسلامی، نظام عدالت است؛ هر بی‌عدالتی‌ای محکوم است. نظام اسلامی، نظام قسط است، هر تبعیضی محکوم است. نظام اسلامی، نظام استقلال ملی است؛ هر نوع وابستگی‌ای محکوم است. نظام اسلامی، نظام اخوت و برادری و پیوندهای قلبی آحاد ملت است؛ هر نوع تفرقه‌افکنی محکوم است. نظام اسلامی، نظامی است که مسئولان، خدمتگزار مردم و برای مردمند» (بیانات، جلد ۳۲: ۲۱، دیدار با سپاهیان مشهد ۱۳۷۸/۶/۱۰)

این هم که ما خیال کنیم انقلاب بدون نظام معنی می‌دهد، یک خطای دیگری است که از آن طرف، بعضی تصور میکنند انسان باید به همه چیز، به همه‌ی حوادث، به همه‌ی بخشهای نظام اسلامی زبان اعتراض و انتقاد و مانند این‌ها پیدا کند به اسم انقلاب؛ نه، این [صحیح] نیست. انقلاب یعنی نظام انقلابی؛ این نظام اسلامی، همین نظام امت و امامت، نظام مردم‌سالاری دینی باید باشد با هدف‌های انقلاب، با حرکت انقلابی، با جهت‌گیری انقلاب (بیانات جلد ۳۹، ۶۴: دیدار با مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۹۶/۱۱/۲۹)

نظام انقلابی، بر مبنای دین و بر مبنای اسلام و بر مبنای قرآن شکل گرفته و به همین دلیل از حمایت میلیونی این ملت برخوردار شده و جانهایشان را کف دستشان گرفته‌اند و جوان‌هایشان را به میدان‌های خطر فرستاده‌اند (بیانات، جلد ۳۰: ۲۳، دیدار با رئیس جمهور و هیأت دولت ۱۳۸۷/۶/۲)

اهمیت نظام انقلابی در بیانیه گام دوم:

اهمیت نظریه نظام انقلابی در جهت حفظ سیرت و ساخت حقیقی انقلاب اسلامی و تداوم آرمان‌های انقلاب در گام دوم می‌باشد و این نظریه در تحقق گام دوم انقلاب اسلامی نقشی بسزا خواهد داشت، اهمیت نظام انقلابی ناظر به عوامل زیر خواهد بود:

الف: جبران نارسایی‌ها و دل زدگی‌ها

هرگاه در بخشهایی از مدیریت کلان کشور از رویکردهای جهادی و انقلابی فاصله گرفته شده است سبب بوجود آمدن یرخی نارساییها و بازماندگیها گردیده است و بنا بر بیان مقام معظم رهبری >>هر گاه دل زدگی پیش آمده از روی گردانی مسولان از این ارزش‌های دینی بوده است و نه پایبندی به آن‌ها و کوشش برای تحقق آنها<< (بیانیه گام دوم) در واقع تحلیل واقع بینانه رهبر معظم انقلاب مبنی بر تحقق دستاوردها به تبع تعهد به مبانی انقلاب اسلامی و بروز آسیب‌ها به دنبال چرخش از مبانی انقلاب است، از این رو روح انقلابی و انقلابیگری باید در ارکان نظام تقویت شود تا بتوان نقاط ضعف در عملکردهای گذشته را جبران نمود و یا به عبارتی دیگر تقویت نظام انقلابی راه جبران کمبودهای گذشته و نارساییها و دل زدگی هاست.

ب: تضمین ماندگاری انقلاب:

حفظ روحیات، جهت گیری‌ها و سیاست‌های انقلابی که به عنوان سیرت یا ساخت حقیقی انقلاب می‌باشد ماندگاری انقلاب را تضمین می‌نماید. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید: نظام جمهوری اسلامی یک ساخت حقوقی و رسمی دارد که قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی، دولت اسلامی، انتخابات -همین چیزهایی که مشاهده می‌کنید- است که البته حفظ این‌ها لازم و واجب است اما کافی نیست، همیشه در دل ساخت حقوقی یک ساخت حقیقی، یک هویت حقیقی و واقعی وجود دارد، او را باید حفظ کرد این ساخت حقوقی در حکم جسم است، در حکم قالب است، آن هویت حقیقی در حکم روح است در حکم معنی و مضمون است اگر آن معنی و مضمون تغییر پیدا کند ولو این ساخت ظاهری و حقوقی هم باقی بماند، نه فایده‌ای خواهد داشت، نه دوامی خواهد داشت، مثل دندانی که از داخل پوک شده ظاهرش سالم است، با اولین برخورد با یک جسم سخت در هم می‌شکند آن ساخت حقیقی و واقعی و درونی مهم است او در حکم روح این جسم است، آن ساخت درونی چیست؟ همان آرمان‌های جمهوری اسلامی است عدالت، کرامت انسان، حفظ ارزش‌ها، سعی برای ایجاد برادری و برابری، اخلاق و ایستادگی در مقابل دشمن، این‌ها اجزای حقیقی، باطنی و درونی نظام جمهوری اسلامی است (Solh Mirzaei, 2019).

نظریه نظام انقلابی در واقع معطوف به حفظ ساخت حقیقی و حفظ همین روحیات، سیاست‌ها و جهت گیری‌های انقلابی نظام که الزامی برای ماندگاری انقلاب است می‌باشد.

پ: پیگیری اهداف انقلاب:

انقلاب یک امر ذهنی، فکری و خیالی نیست، بلکه یک امر واقعی و حرکتی عمومی است، مسیری است که این ملت می‌رود برای اینکه خویشتن را به رستگاری و سعادت واقعی برساند و از گرفتاری‌های مشترک کشورهای تحت ستم امروز دنیا خلاص کند. انقلاب می‌خواهد این ملت و کشور عزیز را سربلند، مرفه، دارای برجستگی‌های مادی و معنوی و برخوردار از تعالی و تکامل مادی و معنوی نماید. انقلاب می‌خواهد سلطه بیگانگان را رفع و فرودستی و ذلت را که مدتی سعی داشتند بر این کشور و ملت تحمیل کنند ریشه کن کند و بدبختی‌هایی را که تسلط بیگانگان و دشمنان بوجود آورده است زایل و اثر زدایی نماید.

ملت ایران با انقلاب معنوی و با ارزش و با اندیشه راه آزادی و عزت را انتخاب کرد در آن قدم گذاشت و از عهده آن هم بر آمد و بین راه نیز از پا نیفتاد اراده انقلاب همچنان مستحکم است و در عرصه و صحنه حضور قاطع دارد (دیدار با فرماندهان سپاه، ۱۳۹۴/۶/۲۵). جمهوری

اسلامی بایست همیشه مظهر انقلاب باشد، یعنی همین حالت تجدید پذیری و تحول دایمی باید در آن بجوشد (دیدار با فرماندهان سپاه ۱۳۷۸/۶/۲۴).

اگر نظام مشی انقلابی نداشته باشد، به دنبال آرمان‌هایش نمی‌رود و به آن‌ها نمی‌رسد و با رژیم‌های گذشته کشور هیچ تفاوتی نخواهد داشت، به یقین بدون مشی انقلابی، نظام ارزشی ندارد (دیدار جمعی از دانشجویان ۱۳۹۷/۳/۷).

بر این اساس، باید سخن، رفتار، اقدام و مدیریت مسولان جمهوری اسلامی ایران، انقلابی و جهادی باشد، یعنی بر اساس عقلانیت، درایت و مجاهدت انجام وظیفه کنند. باید روحیه ایمان و انگیزه انقلابی بر همه کارهای آنان حاکم باشد و از دستاوردها و فرآورده‌های جمهوری اسلامی و مبانی نظام نگهبانی کنند (Khosrowpanah Dezfuli, 2021).

نسبت نظام و انقلاب در نظریه نظام انقلابی از نگاه آیت الله خامنه‌ای:

در تبیین نظریه نظام انقلابی از نگاه آیت اله خامنه‌ای ابتدا لازم است رابطه و نسبت دو مفهوم بنیادی تشکیل دهنده این نظریه یعنی نظام و انقلاب اسلامی در بیانات ایشان بررسی گردد.

در فضای خبگانی جامعه و متاثر از نظریه‌های متعارف در جامعه شناسی و علوم سیاسی از مفهوم انقلاب اسلامی و باور به استمرار یا عدم استمرار آن نظریات متفاوتی مطرح می‌گردد که عبارتند از:

جدا انگاری: بین انقلاب و نظام جمهوری اسلامی:

بر اساس این نظرات دو مفهوم نظام و انقلاب از هم جدا هستند و انقلاب را حادثه‌ای می‌دانند که در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ پایان یافته و نتیجه آن سقوط رژیم پهلوی و استقرار نظام جمهوری اسلامی در ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ بوده است و از آن پس باید همانند یک نظام سیاسی متعارف عمل کند و سیاست‌های اعمالی در نظام باید عمل گرایانه و پراکماتیک باشد. (جهان بین، فرزند) و با پایان یافتن تاریخ انقلاب اسلامی باید در پی ساختن و الگوسازی از جمهوری اسلامی برای سایر کشورها باشیم و می‌توانیم از برخی اصول انقلاب که متعارض با روندهای حاکم بر دنیا باشند به نفع الگوسازی آن صرف نظر کنیم (Sari' al-Qalam, 2005).

در مقابل این گروه تفکری نیز وجود دارد که اصل را بر آرمان‌های انقلاب می‌داند و معتقد است که در صورت مانع و سد بودن ساختار جمهوری اسلامی و برپایی کامل آرمان‌ها و شعارهای آن می‌شود ارکان و بنیان‌های نظام را زیر سوال برد و می‌شود از این ساختارها عبور کرد و معطل نماند (عقیدتی سیاسی سپاه، ۱۳۹۷: ۳۵).

آیت اله خامنه‌ای با رد نظریه جدایی نظام و انقلاب اسلامی معتقدند که میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی اجتماعی هیچ گونه تضادی وجود ندارد و می‌توان در عین پای بند بودن به ساختار نظام انقلابی ماند و برای بهبود ساختار تلاش کرد.

انقلابی گری هم فقط در بستر نظام امکان پذیر است این جور نباشد که بعضی نظام را نفی کنند به عنوانی که ما انقلابی هستیم ارزش‌های نظام، ارکان نظام، بنیان‌های نظام را زیر سوال ببرند به عنوانی که ما انقلابی هستیم، انقلابی گری به معنای ویرانگری نیست، انقلابی‌گری یک مشی. صحیح، عاقلانه، پر انگیزه و پر امید و شجاعانه به سمت اهداف والا است.

این تعریف معنای انقلابی‌گری است و این فقط در بستر و مسیر نظام اسلامی یعنی نظام موجود امکان پذیر است انقلابی‌گری ساختار شکنی نیست، تخریب ناشی از انقلاب نیست. (بیانات ۹۷/۳/۷)

برخی انقلاب را هم معنا با خشونت و بی‌نظمی میدانند و معنایی منفی بر آن حمل می‌کنند، این افراد انقلاب را در واقع استثنایی بین دو نظم می‌دانند که با فروپاشی نظم پیشین و استقرار نظام جدید پایان می‌یابد در این دیدگاه نظام جدید را حاصل انقلاب می‌دانند و این نظام نمی‌تواند انقلاب باشد و نظام انقلابی را منطقاً متناقض و ترکیب خود شکننده می‌دانند (Firahi, 2019).

در این دیدگاه چون انقلاب مبتنی بر خشونت - بی‌نظمی، ساختار شکنی و... تلقی می‌شود در حالیکه نظام را توأم با عقلانیت می‌دانند ورود اقتضائات انقلاب در مسائل نظام موجب بوجود آمدن بی‌نظمی و اخلال در جمهوری اسلامی می‌شود در این نگاه انقلاب و انقلابیگری محصول تب تند جامعه است که بعد از پیروزی بلافاصله به حالت عادی برگشته و حالت نرمال به خود می‌گیرد و در غیراینصورت اگر وضعیت انقلاب تداوم یابد انقلاب به ضد خود تبدیل شده و آرمان‌های انقلاب تخریب می‌شوند.

در حالیکه آیت اله خامنه‌ای در نظریه نظام انقلابی، انقلاب را مترادف سازندگی -رویش و بالندگی در جامعه می‌دانند که بدون انضباط، نظم و قانون، رسیدن به اهداف آن ممکن نیست و بر خلاف عده‌ای که القا می‌کنند انقلاب یعنی آشفتگی، سردرگمی و ... انضباط انقلابی را برترین و قوی ترین انضباط‌ها می‌دانند (بیانات ۸۳/۴/۱) (موسسه فرهنگی پژوهشی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷:۵۹).

ایشان اصلاح در انجام امور را هم در تضاد با انقلاب نمی‌دانند و انجام اصلاحات در چهارچوب قانون اساسی را متعارض با نظریه نظام انقلابی نمی‌دانند بلکه به تعبیر ایشان انقلاب خود بزرگترین اصلاح بوده و تداوم اصلاحات در ذات و نهاد انقلاب نهفته است و معتقدند که یک ملت انقلابی، هوشیار و شجاع همواره به دنبال کشف و اصلاح فسادهای برآمده از غفلت‌ها، سومدیریت‌ها و تجاوزهاست (Siyahposh, 2019).

همزیستی و تعامل بین انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی:

در این نظر انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی از هم جدا نیستند و رسالت انقلاب با تشکیل نظام جمهوری اسلامی پایان نیافته است و نظام جمهوری اسلامی جایگزین انقلاب اسلامی نشده است بلکه این دو پدیده نوعی تعامل و همزیستی با هم داشته و رهبران انقلاب شرایط انقلابی را به موازات شکل گیری نظام همچنان حفظ کرده وقتی در بسیاری از اصول قانون اساسی نظام جمهوری اسلامی به بسیاری به رسالت جهانی توجه شده است (Mohammadi, 1998).

آیت الله خامنه‌ای در این باره فرموده‌اند: ((فرض ما این است که جمهوری اسلامی را توأم و آمیخته با انقلاب اسلامی فهمیدیم)) (۶۸/۴/۱۹) ایشان در این بیان انقلاب اسلامی را عجین با جمهوری اسلامی می‌دانند و انقلاب را روحی در کالبد جمهوری اسلامی بر می‌شمارند. ایشان نظام جمهوری اسلامی را تجسم انقلاب می‌دانند (Helodi, 2016) و انقلاب و انقلابیگری را برای همه دوران‌ها می‌دانند و انقلاب را همانند یک رود جاری تشبیه می‌کنند و همه کسانی که بر اساس شاخص انقلابیگری عمل کنند را افراد انقلابی معرفی می‌فرمایند (۹۵/۳/۱۴).

تبدیل انقلاب به جمهوری اسلامی اصلاً قابل تبدیل نیست. جمهوری اسلامی باید مظهر انقلاب باشد

یعنی همان حالت تجدیدپذیری، همان حالت تحول دائمی، همان حالت باید در جمهوری اسلامی وجود داشته باشد والا جمهوری اسلامی نیست، حکومت اسلامی نیست، انقلاب یک امر مستمر است (بیانات در دیدار با فرماندهان سپاه ۹۴/۶/۲۵) (موسسه پژوهش فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷: ۳۴).

اینطور نیست که با استقرار نظام سیاسی جدید همه انقلاب به سر آمده و انقلاب به نظام تبدیل شود بلکه تغییر حاکمیت و استقرار نظام سیاسی جدید تنها بخشی از فرآیند انقلاب است پس انقلاب و نظام سیاسی جدید دو امر منقطع نبوده و نظام سیاسی جدید یک نظام انقلابی و مظهر گفتمان حاکم بر انقلاب است. انقلاب اسلامی قابل تبدیل به جمهوری اسلامی نیست بلکه جمهوری اسلامی و تمام شئون آن باید مظهر انقلاب باشد (دیدار با فرماندهان سپاه ۹۴/۶/۲۵).

همچنین در خصوص نسبت انقلاب و جمهوری اسلامی می‌فرمایند نظام جمهوری اسلامی یک ساخت حقوقی و رسمی دارد که آن قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی، دولت اسلامی، انتخابات و... است که البته حفظ این‌ها لازم و واجب است اما کافی نیست. همیشه در دل ساخت حقوقی یک ساخت حقیقی و واقعی وجود دارد او را باید حفظ کرد این ساخت حقوقی در حکم جسم است، در

حکم قالب است آن هویت حقیقی در حکم روح است در حکم معنا و مضمون است اگر آن معنا و مضمون تغییر پیدا کند و لو اینکه این ساخت ظاهری و حقوقی باقی هم بماند نه فایده‌ای خواهد داشت نه دوامی خواهد داشت (۱۳۷۸/۹/۲۴).

ابعاد و شاخص‌های نظام انقلابی در بیانات آیت الله خامنه‌ای:

با توجه به تاکید آیت خامنه‌ای در بیانیه گام دوم انقلاب بر توجه عمیق به موضوعاتی چون نگاه انقلابی، روحیه انقلابی و عمل جهادی در جهت تحقق گام دوم انقلاب اسلامی و ساختن نظام پیشرفته اسلامی و الگوی قابل ارائه به دیگر ملت‌ها می‌توان نتیجه گرفت که نظریه نظام انقلابی دارای سه بعد اساسی نگاه انقلابی یا به تعبیری اندیشه انقلاب، روحیه انقلابی (انقلابیگری) و نیز عمل و مدیریت جهادی با تعهد انقلابی می‌باشد که در ادامه به تشریح هر کدام از این ابعاد با شاخصه‌های مربوط و با استفاده از بیانات ایشان پرداخته می‌شود.

نگاه انقلابی (اندیشه انقلابی):

نگاه انقلابی که از آن به عنوان ایدئولوژی و پایه نظری نظام انقلابی می‌توان یاد کرد، همانا اسلام انقلابی است. در واقع نظام انقلابی مبتنی بر پایه‌هایی اندیشه این است که در دیدگاه آیت الله خامنه‌ای این پایه‌ها برگرفته از اسلام انقلابی است، این پایه‌ها یا بنیان‌های نظری راهنما، نشان دهنده سمت حرکت شتاب دهنده میزان حرکت و در عین حال محدود کننده در چهار چوب مبانی اسلام برای نظام انقلابی هستند، اسلام انقلابی همه مبنای نظام انقلابی است و همه مشروعیت مختلف ابزار مورد استفاده در اداره این نظام می‌باشد.

شاخص‌های اندیشه انقلابی در بیانات رهبر معظم انقلاب:

با توجه اینکه اندیشه‌های امام خمینی (ره) فقیه عالیقدر اسلام و معتقد به اسلام ناب محمدی به عنوان بنیان گذار انقلاب اسلامی تاثیر تقسیم در شکل گیر انقلاب و تشکیل نظام جمهوری اسلامی داشته است آیت الله خامنه‌ای در تشریح اندیشه‌های انقلاب به منظومه فکری و مکتب ایشان اشاره و خصوصیات و نوع نگاه امام خمینی را به عنوان نگاه و اندیشه‌های نظام انقلابی برمی شمارد. آیت الله خامنه‌ای شاخص اول و کانون اصلی در رفتار امام را معنویت ایشان دانسته و می‌فرماید: همه‌ی رفتارها و همه‌ی مواضع امام حول محور خدا و معنویت دور می‌زد. امام به اراده‌ی تشریعی پروردگار اعتقاد و به اراده‌ی تکوینی او اعتماد داشت و می‌دانست کسی که در راه تحقق شریعت الهی حرکت می‌کند، قوانین و سنت‌های آفرینش کمک‌کار اوست. او معتقد بود که ((وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ كَانَ اللّٰهُ عَزِیْزًا حَكِیْمًا))

اولین و اصلی‌ترین نقطه در مبانی امام و نظرات امام، مسئله‌ی اسلام ناب محمدی است؛ یعنی اسلام ظلم‌ستیز، اسلام عدالتخواه، اسلام مجاهد، اسلام طرفدار محرومان، اسلام مدافع حقوق پابرهنگان و رنج‌دیدگان و مستضعفان (بیانات، جلد ۱۵: ۳۲).

شاخص دوم، اعتقاد راسخ و صادقانه به نقش مردم است؛ هم کرامت انسان، هم تعیین‌کننده بودن اراده‌ی انسان. در مکتب سیاسی امام، هویت انسانی، هم ارزشمند و دارای کرامت است، هم قدرتمند و کارساز است. نتیجه‌ی ارزشمندی و کرامت داشتن این است که در اداره‌ی سرنوشت بشر و یک جامعه، آراء مردم باید نقش اساسی ایفا کند. لذا مردم‌سالاری در مکتب سیاسی امام بزرگوار ما - که از متن اسلام گرفته شده است - مردم‌سالاری حقیقی است؛ مثل مردم‌سالاری امریکایی و امثال آن، شعار و فریب و اغواگری ذهنهای مردم نیست. مردم با رأی خود، با اراده‌ی خود، با خواست خود و با ایمان خود راه را انتخاب می‌کنند؛ مسئولان خود را هم انتخاب می‌کنند. لذا دو ماه از پیروزی انقلاب نگذشته بود که امام اصل نظام برآمده‌ی از انقلاب را به رأی مردم گذاشت (بیانات، جلد ۸: ۲۶).

خصوصیت دیگر این منظومه‌ی فکری که آن را به صورت یک مکتب به معنای واقعی کلمه در می‌آورد، این است که منظومه‌ی فکری امام به روز بود؛ مسائل مورد ابتلای جوامع بشری و جامعه‌ی ایرانی را مطرح میکرد و مخاطبان، آن را حس میکردند. در مکتب فکری امام،

ضدیت با استبداد و ضدیت با استکبار حرف اول را میزند؛ این، آن چیزی است که ملت ایران هم آن را حس میکرد، ملت‌های مسلمان دیگر بلکه ملت‌های غیر مسلمان [هم] آن را حس کردند؛ برای همین این دعوت گسترش پیدا کرد (بیانات حرم امام ۱۴/۳/۹۴).
سومین خصوصیت از اصول امام اتکال به کمک الهی، اعتماد به صدق وعده‌ی الهی، و نقطه‌ی مقابل، بی‌اعتمادی به قدرت‌های مستکبر و زورگوی جهانی است؛ این یکی از اجزاء مکتب امام است (۱۴/۳/۱۳۹۴ مراسم سالگرد امام ره).

خصوصیت دیگر این مکتب فکری این بود که زنده و پویا و پر تحرک و عملیاتی بود؛ مثل بعضی از اندیشه‌پردازی‌ها و تئوری‌سازی‌های روشنفکرانه نبود که در محفل بحث، حرف‌های زیبا و قشنگی است اما در میدان عمل کارایی ندارد؛ منطق امام، فکر امام، راه امام، عملیاتی بود؛ قابل تحقق در میدان عمل بود؛ به همین دلیل هم به پیروزی رسید و پیش رفت؛ این حرکت، مسیر تاریخ کشور ما را عوض کرد.
-مبارزه با التقاط از شاخصه‌های نگاه انقلاب و امام هست که آیت الله خامنه‌ای در این خصوص می‌فرماید: همین امام در اول انقلاب یک مجموعه‌هایی را از خود طرد کرد. کمونیستها را صریح طرد کرد. آن روز برای خیلی از ماها که در اول انقلاب دست‌اندرکار مبارزه بودیم، این کار امام عجیب بود. در همان اوائل انقلاب، امام صریح در مقابل کمونیستها موضع‌گیری کرد و این‌ها را از خودش جدا کرد. در مقابل لیبرال‌مسلكها و دلباختگان به نظام‌های غربی و فرهنگ غربی، امام قاطعیت نشان داد؛ این‌ها را از خود دور کرد، از خود جدا کرد؛ هیچ رودربایستی و ملاحظه‌ای نکرد. مرتجعین را - کسانی که حاضر نبودند حقائق الهی و روح قرآنی احکام اسلامی را قبول کنند و تحول عظیم را بپذیرند - از خودش طرد کرد. امام بارها مرتجعین را با تعبیرات سخت و تلخ محکوم کرد، از خود دور کرد. در تبری از افرادی که در دائره‌ی فکری و مبانی اسلامی او قرار نمی‌گرفتند، امام تأمل نکرد (بیانات، جلد ۱۵: ۳۲).

یکی دیگر از خطوط اصلی تفکر امام و راه امام و خط امام - این مطلب آخری است که عرض میکنم - مسئله‌ی وحدت ملی است و توجه به توطئه‌های تفرقه‌افکن؛ چه تفرقه‌ی بر اساس مذهب، شیعه و سنی؛ چه تفرقه‌ی بر اساس قومیت‌ها، فارس و عرب و ترک و لر و بلوچ و امثال اینها. تفرقه‌افکنی یکی از سیاست‌های قطعی دشمن بود و امام بزرگوار ما از اول بر روی وحدت ملی و اتحاد آحاد ملت، یک تکیه‌ی کم‌نظیر داشت که این یکی از خطوط است (۱۴/۳/۱۳۹۴ سالگرد امام ره).

اصول امام در سیاست داخلی و خارجی در کلام آیت الله خامنه‌ای:

در سیاست داخلی اصول امام عبارتست از تکیه به آرای مردم، تامین اتحاد و یک پارچگی ملت، مردمی بودن و غیر اشرافی بودن حکمرانان و زمامداران، دلبسته بودن مسولان به مصالح ملت، کار و تلاش همگانی برای پیشرفت کشور و در سیاست خارجی اصول امام عبارتست از ایستادگی در مقابل سیاست‌های مداخله‌گر و سلطه طلب، برادری با ملت‌های مسلمان، ارتباط برابر با همه کشورها بجز با کشورهایی که تیغ را بر روی ملت ایران کشیده اند و دشمنی می‌کنند، مبارزه با صهیونیسم، مبارزه برای آزادی کشور فلسطین، کمک به مظلومین عالم و ایستادگی در برابر ظالمان (Mokhtarpour Ghahroodi, 2018).

شاخصه دیگر نگاه انقلابی تاکید بر حفظ هویت ملی است، در این ارتباط آیت الله خامنه‌ای می‌فرماید: با وجود همه‌ی این‌ها، اساس تحول باید بر «ملاحظه‌ی عناصر اصلی هویت ملی» قرار داده شود، که آرمان‌های اساسی و اصولی مهم‌ترین آن‌هاست. من این را عرض می‌کنم که صنعتی شدن، فراصنعتی شدن، پیشرفت علمی، پیشرفت خدماتی و پیشرفتهای بهداشتی و درمانی، باشد؛ اما اساس این‌ها باید حفظ هویت ملی باشد. اگر یک کشوری همه‌ی این‌ها را داشت، اما از لحاظ ملی، یک کشور بی‌هویتی بود، فرهنگش وابسته‌ی به دیگران بود، از گذشته و تاریخ خود هیچ بهره‌ای نداشت و نبرده بود، یا اگر گذشته‌ای داشت، آن گذشته را از چشمش دور نگه داشتند یا آن را در نظرش تحقیر کردند، این کشور مطلقاً پیشرفت نخواهد کرد؛ زیرا هویت ملی، اساس هر پیشرفتی است (بیانات، جلد ۳۳: ۲۸).

حفظ مصلحت و صلاح قشرهای جامعه هم جزو فقه شرعی است و اسلامی است، بخشی از فقه وسیع اسلام است. چطور ما بیایم احکام فقهی کوچک‌تر و درجه‌ی دوم و کمتر اهمیت‌تر را مورد توجه قرار بدهیم؛ اما یک حکم فقهی با این عظمت را مثل مثلاً حفظ نظام اسلامی، یا حفظ امنیت عمومی، یا حفظ نظم اجتماعی، یا حفظ رفاه یک قشری از اقشار جامعه را مورد توجه قرار ندهیم؛ اینکه عدل اسلامی نیست. در این چنین مواردی این مجمع تشخیص مصلحت، مصلحت را تشخیص می‌دهند و آن را عمل می‌کنند (Siyahposh, 2019).

جدول ۱

شاخصه‌های نگاه انقلابی در اندیشه‌های آیت الله خامنه‌ای

توحید و اسلام محوری	. طرد سکولاریسم و تحجر	غیر اشرافی بودن مسئولان	اعقاد راسخ به نقش مردم و شعار مردم سالاری
مبارزه با صهیونیسم	ضدیت و مقابله با استکبار و استبداد	نفی سلطه پذیری و تاکید بر استقلال	نفی و طرد هر گونه التقاط در اندیشه
اعتماد و اتکال به کمک الهی	آرمان گرایی واقع بینانه	وحدت ملی و یکپارچگی ملت	حسن ظن و اعتماد به وعده‌های الهی
تاکید بر پیشرفت هویت	تکیه بر آرای مردم	دقت در حفظ مصلحت	
محورانه			

روحیه انقلابی

روحیه انقلابی یا به تعبیری انقلابی گری وجه گرایشی نظریه نظام انقلابی را تشکیل می‌دهد و از طرف دیگر وجه سازمان یا ساختار آن را شکل می‌دهد و به عبارت دیگر می‌توان گفت منظور از روحیه انقلابی ایجاد یا وجود ساختار یا سازمانهایی است که در آن‌ها روحیه انقلابی ساری و جاری باشد و در آن ساختارها خصیصه سازندگی، تحول گرایی، پویایی، بالندگی و... موج بزند، روحیه انقلابی حالتی است که فرد یا سازمان انقلابی بی‌توجه به سختی‌ها، موانع، فشارها و تهدیدات تنها به پیش برد آرمان‌های انقلاب می‌اندیشد البته در کنار این روحیه حتماً به واقعیت‌ها توجه دارد ولی خود را اسیر منطق واقعیت‌ها نمی‌کند و در برابر واقعیت‌های نامطلوب تسلیم نمی‌شود بلکه برای ایجاد و رقم زدن واقعیت‌های مطلوب با عزم و اراده و روحیه انقلابی و تحول خواهی تلاش می‌کند. روحیه انقلابی در نظریه نظام انقلابی یعنی همان روحیه شجاعت، امیدواری و اهل اقدام و عمل بودنی که در مرحله پیروزی و تثبیت انقلاب اسلامی سبب گره گشایی و بن بست شکنی شده است در گام دوم انقلاب اسلام نیز حفظ شده و سبب تداوم انقلاب خواهد بود.

آیت الله خامنه‌ای در تعریفی جامع از روحیه انقلابی می‌فرماید:

معنای روحیه‌ی انقلابی چیست؟ معنایش این است که یک انسان انقلابی، شجاعت دارد، اهل اقدام است، اهل عمل است، ابتکار می‌ورزد، بن‌بست‌شکنی میکند، گره‌گشایی میکند؛ از چیزی نمی‌ترسد، به آینده امیدوار است، به امید خدا به سمت آینده‌ی روشن حرکت میکند؛ انقلابی‌گری یعنی این؛ این [فرد] انقلابی است؛ این روحیه‌ی انقلابی را باید حفظ کرد (۱۳۹۵/۸/۱۲ دیدار با دانش آموزان و دانشجویان).

آیت الله خامنه‌ای در توضیح دیگری از روحیه انقلابی می‌فرماید:

انقلاب یعنی سازندگی، یعنی رویش و بالندگی، رویش و بالندگی بدون انضباط، بدون قانون و بدون نظم مگر می‌شود؟ بهترین کارها را کسانی کرده اند که با روحیه انقلابی کرده اند، هم در جنگ، هم درسازندگی و هم در علم و مسائل فرهنگی بنا بر این انقلابی بمانید، روحیه انقلابی یعنی اسیر حدود تحمیلی نشدن، قانع به گیرندگی قطره چکانی نشدن، با امید دنبال هدف حرکت کردن، و با انگیزه، بانشاط، با اصرار و پیگیری آن را بدست آوردن، این انقلاب و حرکت انقلابی است (۱۳۸۳/۴/۱ دیدار با هیات علمی و کارشناسان جهاد دانشگاهی) (موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷: ۵۶).

روحیه انقلابی یعنی اینکه روحیه شجاعت و امیدواری و اهل اقدام و عملی بودن که باعث بن بست شکنی و حل مشکلات مختلف کشور و موجب گره گشایی در مسائل مختلف است در نظام انقلابی برای ادامه مسیر انقلاب در گام دوم مورد توجه جدی قرار داشته باشد. آیت الله خامنه‌ای روحیه انقلابی را موجب پیشرفت انقلاب و وسیله‌ای برای غلبه بر موانع و محدودیتهای پیش روی انقلاب می‌داند >> با این روحیه‌ی تدین و انقلابی‌گری است که می‌شود این راه را پیش رفت؛ سنگلاخ هم باشد، می‌شود پیش رفت، مانع هم باشد، از روی آن مانع می‌شود پرید؛ به شرط اینکه روحیه‌ی انقلابی و تدین و پایداری به تعهد دینی و انقلابی وجود داشته باشد. این هم یک نکته <<. (بیانات، جلد ۱۲: ۳۶) (۱۳۹۴/۲/۱۷)

تدین منهای روحیه‌ی انقلابی، با گوشه‌گیری و انزوا و عدم تحرک هم می‌سازد؛ اما تدین با روحیه‌ی انقلابی که همان دین خالص و ناب و صحیح و قرآنی است روحیه و حالتی را با خودش همراه دارد که فداکاری و ایثار و ابتکار و کوچک شمردن موانع و اتکالی به خود و اعتماد مطلق و توکل به خدای متعال در آن هست این روحیه موجب شد که در موارد متعددی، شماها به عنوان فئه‌ی قلیله، بر فئات کثیره فایق بیایید. (۱۳۷۰/۲/۲۱ دیدار با فرماندهان سپاه) (بیانات، جلد ۱۱: ۱۳)

آیت الله خامنه‌ای روحیه انقلابی را نیاز کشور و انقلاب برای پیشرفت و بقا و تداوم انقلاب می‌داند "عرض من این شد: برادران عزیز، خواهران عزیز، جوان‌های عزیز در سراسر کشور و مسئولین محترم کشور! همه بدانید که ما امروز به روحیه‌ی انقلابی، به ممشای انقلابی، به شعار انقلابی، به اصول و مبانی انقلاب امام بزرگوارمان نیازمندیم؛ کشور احتیاج به این دارد. انقلابی‌گری را با عنوان افراطی‌گری و مانند این حرفها، نفی نکنید؛ انقلابی‌گری، نیاز امروز کشور است. این همان درسی است که امام بزرگوار به ما داد و از این درس باید استفاده کنیم. این بحث اول و بحث اصلی و عمده‌ی من. " (۱۳۹۶/۳/۱۴ سالگرد امام) (بیانات، جلد ۱۶: ۳۹)

آیت الله خامنه‌ای بر حفظ و حراست از روحیه انقلابی در جهت حفظ کشور از خطرات در هنگامه نیاز تاکید و بژه‌ای دارند: یکی از مهم‌ترین راه‌های تقویت درونی، حفظ روحیه‌ی انقلابی‌گری است در مردم؛ بخصوص در جوان‌ها. سعی دشمنان این است که جوان ما را لابلای بار بیاورند، نسبت به انقلاب بی تفاوت بار بیاورند، روحیه‌ی حماسه و انقلابی‌گری را در او بکشند و از بین ببرند؛ جلوی این باید ایستاد. جوان، روحیه‌ی انقلابی‌گری را باید حفظ کند. و مسئولین کشور جوان‌های انقلابی را گرمی بدارند؛ این همه جوان‌های حزب‌اللهی و انقلابی را برخی از گویندگان و نویسندگان نکوبند به اسم افراطی و امثال اینها. جوان انقلابی را باید گرمی داشت، باید به روحیه‌ی انقلابی‌گری تشویق کرد؛ این روحیه است که کشور را حفظ میکند، از کشور دفاع میکند؛ این روحیه است که در هنگام خطر به داد کشور میرسد. سه عامل اساسی اقتدار ملی این‌ها است: اقتصاد قوی و مقاوم، علم پیشرفته و روزافزون، و حفظ روحیه‌ی انقلابی‌گری در همه بخصوص در جوان‌ها؛ این‌ها است که می‌تواند کشور را حفظ کند؛ آن وقت دشمن مأیوس خواهد شد (Pourfazli, 2018).

ایشان در بیانی دیگر اصل حیات و بقای جمهوری اسلامی را در گرو انگیزه و روحیه انقلابی می‌دانند ((شرط دوام حیات جمهوری اسلامی وجود انگیزه‌های انقلابی و وجود روحیه‌ی انقلابی است. اگر روحیه‌ی انقلابی نباشد، جمهوری اسلامی نخواهد بود؛ بله، یک حکومتی سر کار خواهد بود، اما آن حکومت، دیگر جمهوری اسلامی نیست. این حرکت مردم، این خونهایی که دادند، این زحماتی که کشیدند برای احیاء اسلام، برای احیاء شریعت اسلامی، برای این بوده؛ این‌ها از بین خواهد رفت، لگدمال خواهد شد. بنابراین، انگیزه‌ی انقلابی برای حفظ جمهوری اسلامی حتماً لازم است)) (۱۳۹۶/۶/۳۰ دیدار با اعضای مجلس خبرگان) (بیانات، جلد ۳۳: ۳۹)

امروز مهم‌ترین وظیفه‌ی ما تقویت این روحیه در جوان‌ها و در نسل جوان است. ما اگر طرفدار اخلاقی، باید همین روحیه‌ی انقلابی را در آن‌ها تقویت کنیم. اخلاق را هم به برکت روحیه‌ی دینی و انقلابی می‌شود در جوان‌ها تأمین کرد؛ اخلاق بدون دین، اخلاق بدون تقوا،

اخلاق بدون روحیه‌ی انقلابی و حرکت جهادی و میل به جهاد در راه خدا، نه پدید می‌آید و نه منعقد می‌شود، اگر هم منعقد بشود عمقی ندارد. (۱۳۹۶/۵/۳۰) (حدیث ولایت، بیانات، جلد ۲۷: ۳۹).

معنای روحیه‌ی انقلابی چیست؟ معنایش این است که یک انسان انقلابی، شجاعت دارد، اهل اقدام است، اهل عمل است، ابتکار می‌ورزد، بن‌بست‌شکنی میکند، گره‌گشایی میکند؛ از چیزی نمی‌ترسد، به آینده امیدوار است، به امید خدا به سمت آینده‌ی روشن حرکت میکند؛ انقلابی‌گری یعنی این؛ این [فرد] انقلابی است؛ این روحیه‌ی انقلابی را باید حفظ کرد (۱۳۹۵/۸/۱۲) دیدار با دانش آموزان و دانشجویان (بیانات، جلد ۴۴: ۳۸).

این روحیه و این اعتقاد است که جوان مؤمن انقلابی ما را در مقابل حوادث، مثل کوه استوار نگه می‌دارد (حدیث ولایت، بیانات، جلد ۴۱: ۴۰) (۱۳۹۷/۹/۲۱) دیدار خانواده شهدا).

آیت الله خامنه‌ای می‌فرماید: بزرگترین درسی که امام بزرگوار به ما داد درس روحیه و ذهن و عمل انقلابی است این را باید فراموش نکنیم (۱۳۹۶/۳/۱۴) (بیانات، جلد ۱۶: ۳۹).

روحیه انقلابی و روح انقلاب و ایمان در یک جامعه اسلامی همیشه زنده و کار ساز است روح انقلاب و روح شور و حماسه انقلابی در دوران جنگ موجب پیروزی در جنگ است و در دوران سازندگی موجب پیروزی در مبارزه سازندگی است و قوام مملکت و نظام اسلامی و این استقلال دیر یافته به این است که شما مردم و شما جوانان همان شور و احساس انقلابی را که در دوران جنگ و در آغاز انقلاب بود با همان قدرت حفظ کند. (۱۳۷۱/۷/۲۱)

آیت الله خامنه‌ای روحیه انقلابی را بن بست شکن می‌داند و از ویژگی‌های ممتاز و مورد نیاز یک نماینده مجلس علاوه بر تدین که موجب اعتماد می‌شود داشتن روحیه و نشاط و امید قوت و روحیه انقلابی می‌داند که موجب می‌شود بتوانند راه‌هایی را که بن بست به نظر میرسد بشکافند و پیش بروند (حدیث ولایت، بیانات، جلد ۲۵: ۳۴).

جدول ۲

شاخصه‌های روحیه انقلابی در اندیشه‌های آیت الله خامنه‌ای

شجاعت	اقدام و عمل	تداوم بخشی به انقلاب	ابتکار و بن بست شکنی و امیدواری نسبت به آینده
غلبه بخشی بر دشمنان	استواری کشور و نظام	اخلاق مداری	پیروزی بخشی در جنگ و سازندگی
نجات بخش کشور در هنگامه	اقتدار بخشی و غلبه بخشی بر موانع و محدودیت‌ها	ابتکار و گره گشایی	قوام بخشی به مملکت و نظام اسلامی

اقدام و عمل و مدیریت جهادی:

عمل جهادی و یا به عبارتی مدیریت جهادی بعد از رکن عملی نظریه نظام انقلابی می‌باشد با عمل یا مدیریت جهادی می‌شود در شرایط کمبود و یا وجود موانع متعدد، با احساس تکلیف تعهد انقلابی و رسالت کارآمدی خود را در اداره جامعه و کشور ثابت کرد و در حل معضلات جامعه توفیق پیدا کرد (Ghorbani & Mohammadal-Mouti, 2019). در ضرورت مدیریت جهادی برای تحقق گام دوم انقلاب و رسیدن به تمدن اسلامی باید گفت که کارآمدی و توفیق هر دولتی در اداره جامعه را بر اساس سه مولفه اهداف، امکانات و موانع می‌سنجند (فتحعلی، ۱۳۸۹: ۱۶۳) به عبارت دیگر با توجه به موانع و امکاناتی که هر دولت در اختیار دارد می‌توان در مورد میزان موفقیت آن دولت در

دستیابی به اهدافش قضاوت کرد. نظام جمهوری اسلامی ایران از یک سو دارای اهداف والا می‌باشد و علاوه بر توفیق در اداره حیات مادی جامعه به دنبال تربیت و پرورش فضیلت بر مبنای آموزه‌های اسلامی و رسیدن به تمدن عالی اسلامی توجه دارد از طرف دیگر با موانع فراوان داخلی و خارجی روبروست و امکاناتی محدود برای رسیدن به این اهداف در اختیار دارد که با این اوصاف با حرکت و تلاش عادی و معمولی سرعت عمل این نظام در تحقق اهدافش بسیار کند خواهد بود و از این جهت است که ضرورت مدیریت و اقدام و عمل جهادی مطرح می‌شود. مقام معظم رهبری در تعریف مدیریت جهادی می‌فرماید:

کار جهادی یعنی از موانع عبور کردن، موانع کوچک را بزرگ ندیدن، آرمان‌ها را فراموش نکردن، جهت را فراموش نکردن، شوق به کار، این کار جهادی است، کار را باید جهادی انجام داد تا انشاءالله خدمت بخوبی انجام بگیرد (Hajianzaei, 2017).

همچنین ایشان مدیریت جهادی را تلاشی در مقابل دشمنی دشمنان تعریف می‌کنند. جهاد عبارت است از آن تلاشی که در برابر یک چالش خصمانه از سوی طرف مقابل صورت می‌گیرد؛ این جهاد است. آن وقت معنای مدیریت جهادی در اینجا این است که توجه بکنید که حرکت علمی کشور و نهضت علمی کشور و پیشرفت علمی کشور مواجه است با یک چالش خصمانه، که در مقابل این چالش خصمانه شما که مدیرید، شما که استادی، شما که دانشجو هستید، باید بایستید؛ این شد حرکت جهادی و مدیریت دستگاه؛ چه مدیریت وزارت، چه مدیریت هر بخشی از بخشهای گوناگون این عرصه‌ی عظیم، خواهد شد مدیریت جهادی (۱۳۹۳/۴/۱۱) دیدار با اساتید دانشگاه (بیانات، جلد ۲۳: ۳۶)

همان طور که امام فرمودند ما می‌توانیم، باید عزم داشته باشیم، عزم ملی و مدیریت جهادی می‌تواند همه این گره‌ها را باز کند. (۹۳/۰۳/۱۴ مراسم سالگرد امام)

آیت الله خامنه‌ای در تبیین روحیه جهادی می‌فرماید: روحیه‌ی جهادی یعنی چه؟ یعنی اعتقاد به اینکه «ما می‌توانیم»؛ و کار بی‌وقفه و خستگی‌ناپذیر و استفاده از همه‌ی ظرفیت وجودی و ذهنی و اعتماد به جوان‌ها. الان در همین بخش انرژی هسته‌ای که این همه دنیای استکبار را سراسیمه کرده، اکثر کسانی که در آنجا مشغول کار هستند، جوان‌های تحصیل کرده‌اند؛ صدها جوان کم‌سال و تحصیل کرده، این چرخ را می‌چرخانند و این عزت را برای کشور پدید آورده‌اند. در همه‌ی بخش‌ها همین‌طور است. به نیروهای با استعداد، چه از جوان‌ها باشند و چه از انسانهای باتجربه، اعتماد کنند. اعتماد به این افراد و توکل به خدای متعال و اخلاص نیت برای خدا، اساس کار است. جهاد کشاورزی باید در معنای حقیقی کلمه، برای مسائل کشاورزی کشور و دامداری و بقیه‌ی کارهایی که برعهده‌ی این وزارت است، جهادی عمل کند.

اگر ما بخواهیم این حرکت عظیم اقتصادی در کشور در سال ۹۰ انجام بگیرد، یک الزاماتی هم دارد. این الزامات را هم من فهرست‌وار عرض بکنم. اولاً روحیه‌ی جهادی لازم است. ملت ما از اول انقلاب تا امروز در هر جایی که با روحیه‌ی جهادی وارد میدان شده، پیش رفته؛ این را ما در دفاع مقدس دیدیم، در جهاد سازندگی دیدیم، در حرکت علمی داریم مشاهده می‌کنیم. اگر ما در بخشهای گوناگون، روحیه‌ی جهادی داشته باشیم؛ یعنی کار را برای خدا، با جدیت و به‌صورت خستگی‌ناپذیر انجام دهیم - نه فقط به‌عنوان اسقاط تکلیف - بلاشک این حرکت پیش خواهد رفت غفلت از روحیه‌ی جهادی و ایثار، غفلت از تهاجم فرهنگی دشمن، غفلت از در کمین بودن دشمن، غفلت از نفوذ دشمن در فضای رسانه‌ای کشور، بی‌مبالاتی نسبت به حفظ بیت‌المال؛ این‌ها گناهان ما است، این‌ها نقاط ضعف ما است. (موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۶: ۱۲۳)

ایشان همچنین در تعریفی دیگر از عمل جهادی می‌فرماید: جهاد همه‌اش به‌معنای شمشیر کشیدن و چپ و راست به این و آن زدن نیست؛ جهاد یعنی خسته نشدن؛ یعنی با فکر درست و منطق درست راهی را انتخاب کردن و ایمان به آن راه پیدا کردن و آن را با همه‌ی سختی‌هایش با همه‌ی موانعش دنبال کردن و پیش رفتن. این معنای جهادی عمل کردن است (Jamshidi, 2019).

- ما هر جا یک مدیریت انقلابی فعال پُر تحرک داشتیم، کار پیش رفته است؛ هر جا مدیریت‌های ضعیف، بی‌حال، ناامید، غیر انقلابی، و بی‌تحرک داشتیم، کارها یا متوقف مانده است، یا انحراف پیدا کرده است. این مسئله‌ای است که وجود دارد؛ یک اشکالی و یک ضعفی است که وجود دارد؛ باید مدیرانمان ان شاء الله پُر انگیزه‌تر باشند، کارآمدتر باشند، تلاش بیشتری را انجام بدهند، و به حول و قوه‌ی الهی همین‌جور هم خواهد شد. من به‌طور قاطع عرض میکنم که اگر مدیریت در بخش‌های مختلف کشور، متدین باشد، انقلابی باشد و کارآمد باشد، همه‌ی مشکلات کشور حل خواهد شد (۱۳۹۶/۱/۱ حرم رضوی) (بیانات، جلد ۱: ۳۹)

- ما در هر جایی که کار انقلابی کردیم، این‌ها را داریم. ببینید! کاری که شهدای هسته‌ای ما در زمینه‌های هسته‌ای که بسیار هم حسّاس است پیشاهنگش بودند، کاری که شهید طهرانی‌مقدم پیشاهنگش بود، کاری که شهید کاظمی در زمینه‌ی سَلُول‌های بنیادی پیشاهنگش بود، کارهای بسیار بزرگی است. در زمینه‌های فرهنگی [هم] کاری که شهید آوینی پیشاهنگش بود و در این اواخر [هم] مرحوم سلحشور - که این‌ها پیشروان کار انقلابی در این کشورند - این‌ها را باید ترویج کرد، این‌ها را باید تقدیر کرد و نام این‌ها را باید گرامی داشت. کار انقلابی این است. اینکه من بارها تکرار میکنم که نیروهای انقلابی را و نیروهای حزب‌اللهی را باید گرامی بداریم و باید نگه بداریم، به‌خاطر این است؛ کار وقتی با روحیه‌ی انقلابی شد، پیشرفت خواهد کرد. (۱۳۹۵/۱/۱ حرم رضوی) (بیانات، جلد ۲: ۳۸)

آیت الله خامنه‌ای پیشرفت کشور را در گرو مدیریت و عمل جهادی می‌داند و مدیریت جهادی را نیاز همیشگی نظام و کشور توصیف می‌نماید ((پرهیز از سهل‌انگاری، پرهیز از راحت‌طلبی و تکیه‌ی بر مدیریت‌های جهادی؛ مدیریت جهادی که بنده سال گذشته مطرح کردم و تأکید هم کردم که این مربوط به امسال نیست، مربوط به همیشه است؛ ما احتیاج داریم به مدیریت جهادی. در سال‌های اوّل انقلاب، در دوران جنگ و در طول این سی و چند سال، هر جا به مدیریت جهادی تکیه کردیم، موفق شدیم. مدیریت جهادی ممکن است یک وقتی پُرت هم داشته باشد، اما پیشرفت خواهد داشت و کار را پیش خواهد برد. تکیه‌ی به قدرت الهی، توکل به خدای متعال، کار را با تدبیر و عقلانیت اما با عزم راسخ، بدون تردید و بدون ترس از جوانب پیش بردن؛ این مدیریت جهادی است (Mokhtarpour Ghahroodi, 2018)).

ایشان در تبیین اهمیت کار جهادی لازمه به سامان رسیدن کشور را مدیریت و کار جهادی می‌دانند: ((این را هم همه بدانند، خود نامزدهای محترم هم بدانند که ما جز با کار جهادی و کار انقلابی نخواهیم توانست این کشور را به سامان برسانیم. در همه‌ی بخش‌ها، کمر بسته بودن مثل یک جهادگر لازم است؛ این اگر بود، کارها راه می‌افتد؛ این اگر بود، بن‌بست‌ها باز می‌شود، شکافته می‌شود؛ [یعنی] کار فراوان، پُرحجم و باکیفیت و مجاهدانه و انقلابی. انقلابی یعنی چه؟ بعضی خیال میکنند وقتی می‌گوییم انقلابی، یعنی بی‌نظم؛ نخیر، اتفاقاً یکی از خطوط اصلی انقلابی‌گری، نظم است؛ منتها انقلابی، یعنی اینکه خودمان را سرگرم کارهای حاشیه‌ای و تشریفاتی و زرق‌وبرقی و مانند این‌ها نکنیم)) (۱۳۹۶/۲/۱۰ دیدار با کارگران) (بیانات، جلد ۷: ۳۷)

با حرکت عادی نمیشود پیش رفت؛ با حرکت عادی و احیاناً خواب‌آلوده و بی‌حساسیت نمیشود کارهای بزرگ را انجام داد؛ یک همت جهادی لازم است، تحرک جهادی و مدیریت جهادی برای این کارها لازم است. باید حرکتی که می‌شود، هم علمی باشد، هم پر قدرت باشد، هم با برنامه باشد، و هم مجاهدانه باشد. (۱۳۹۳/۱۲/۲۰) (موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۶: ۱۱۱)

کافی است که ما با نیت پاک و نیک، عمل کنیم و برای خدا اقدام نماییم. این درس را هم امام (ره) به ما آموختند که عمل و اقدام، برای نتیجه نیست. نتیجه، در آن نیت خالصی است که شما در حین اقدام دارید. نتیجه با خداست؛ ما باید تکلیفمان را انجام بدهیم. (۱۳۹۶/۱/۱ دیدار با مسولان کشور) (سیاه پوش، امیر، ۱۳۹۸: ۱۴۲) - عامل پیروزی این است که یک جماعتی - در یک مقیاس بزرگ، یک ملّتی - ایمان درستی داشته باشد و این ایمان راسخ باشد و این ایمان با بصیرت همراه باشد و این ایمان و بصیرت با عمل و اقدام همراه باشد؛ این‌ها وقتی روی هم گذاشته شد، نصرت قطعی است. (۱۳۹۲/۱۰/۱۹) (انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴: ۲۵۱)

-مدیریت جهادی هم در برخی از بخشها بحمدالله بارز و آشکار بود. در آن بخشهایی که مدیریت جهادی را انسان مشاهده کرد، پیشرفتها را هم در آنجا مشاهده کردیم. این البته توصیه‌ی مخصوص سال نود و سه نیست، هم عزم ملی و هم مدیریت جهادی برای امسال و برای همه‌ی سال‌های پیش رو برای ملت ما مورد نیاز است. (۱۳۹۴/۱/۱) پیام نوروزی(بیانات، جلد ۲۳۲: ۳۷)

همان‌طور که امام فرمودند ما می‌توانیم، باید عزم داشته باشیم، عزم ملی و مدیریت جهادی می‌تواند همه‌ی این گره‌ها را باز کند. این‌ها همه، آن چالش‌های درونی ما است که باید با این‌ها مقابله کنید.

عامل مهم مدیریت جهادی عبارت است از خودباوری و اعتماد به نفس و اعتماد به کمک الهی. اینکه من نام مبارک امام باقر (علیه‌السلام) و نام مبارک امیرالمؤمنین و تبریک ایام مبارک رجب را در طلیعه‌ی عرایض عرض میکنم، به‌خاطر این است؛ در همه‌ی کارها توکل به خدای متعال و استمداد از کمک الهی [کنیم]؛ به کمکهای الهی اعتماد کنیم. [وقتی] شما از خدای متعال کمک میخواهید، راه‌ها به‌سوی شما باز می‌شود (Helodi, 2016).

آیت الله خامنه‌ای مدیریت و کار جهادی را کاری جدی، دور از انگیزه شخصی و گروهی و با هدف خدمت به کشور تعریف می‌نماید: ((ما اول امسال عرض کردیم «مدیریت جهادی» این مدیریت جهادی مخصوص دولت نیست، شامل مجلس هم هست؛ طبعاً در حوزه‌ی کار مسئولیت خود مجلس، یعنی تقنین و نظارت که عمده‌ترین مسئولیت‌های مجلس است. این مسئولیت‌ها اگر به‌طور جدی، به‌دور از انگیزه‌های شخصی، به‌دور از هرچیزی جز انگیزه‌ی خدمت به مصالح کشور انجام بگیرد، بزرگ‌ترین کار جهادی است؛ کار جهادی یعنی این؛ انگیزه‌های گوناگون را نباید دخالت داد، اولویت‌ها را باید نگاه کرد. (۱۳۹۳/۳/۴) دیدار با نمایندگان مجلس(بیانات، جلد ۳۶: ۱۵)

فرهنگ جهادی قلمروی اساسی دارد به‌طوری‌که در میان توده مردم، نخبگان و کارگزاران، بروز داشته و به‌عنوان مثال در بین کارگزاران تبلور آن در مدیریت جهادی است.

تحلیل و بررسی عوامل شکل‌گیری انقلاب اسلامی نشان میدهد که از مهمترین این عوامل، تأثیرپذیری انقلاب اسلامی، از فرهنگ جهادی ناشی از قیام عاشورا بوده است. فرهنگ جهادی یعنی ارزش جهاد و شهادت در منظر جامعه که موجب شکل‌گیری، پیروزی و استمرار انقلاب اسلامی شد؛ چنانکه رویداد انقلاب اسلامی نیز در احیاء و گسترش فرهنگ جهادی در داخل ایران و سطح جهان اسلام موثر بوده است. امام خمینی قدس سره به‌عنوان رهبر این حرکت عظیم در مناسبت‌های مختلف با خاطرنشان کردن حماسه‌ی کربلا و یادآوری و تحلیل ماه محرم به‌عنوان ماه پیروزی خون بر شمشیر به دنبال احیای این فرهنگ در میان مردم بوده است. (امام خمینی، صحیفه

امام، ۱/۲۴۳؛ آیت‌الله خامنه‌ای، مکتوبات، ۱۸/۱۱/۱۳۶۹) نهضت نرم‌افزاری، آیت الله خامنه‌ای مدیریت جهادی را نیاز قطعی امروز کشور میدانند و می‌فرمایند: امروز میهن عزیزمان، تشنه خدمت و آماده حرکت جهشی در همه عرصه‌ها و نیازمند مدیریتی با کفایت و جهادی و دانا و شجاع است که بتواند توانمندیهای آشکار و نهفته ملت بویژه جوانان را که بسیار فراتر از مشکلات است بسیج کرده و به میدان کار و تلاش سازنده آورد، موانع را از سر راه تولید بردارد، سیاست تقویت پول ملی را بجد دنبال کند و قشرهای متوسط و پایین جامعه را که سنگینی مشکلات اقتصادی بر دوش آنهاست توانمند سازد، مدیریتی که با مشی فرهنگی خردمندانه مسیر اعتلای مادی و معنوی ملت ایران را هموار کرده، حرکت کشور به سمت جایگاه شایسته اش را شتاب بخشد. (۱۴۰۰/۵/۱۲) بیانات در مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری اسلامی ایران) البته ایشان انقلابیگری را نه به زبان بلکه به عمل میدانند و معتقدند که عمل جلوتر از زبان بایستی انسان را راه ببرد (۱۳۹۹/۵/۱۰) سخنرانی تلویزیونی).

شاخص‌های انقلابیگری در کلام آیت الله خامنه‌ای

بر اساس تعریفی که برای انقلابی بودن ارائه شده است آیت الله خامنه‌ای برای انقلابی بودن شاخص‌هایی را ارائه کرده اند که چه در ساحت فردی و چه در ساحت تشکیلاتی، سازمانی و اجتماعی برای محقق شدن انقلابی بودن این شاخص‌ها باید ایجاد و حفظ شود. برای انقلابی بودن شاخص‌هایی وجود دارد. من پنج شاخص را ذکر می‌کنم. البته بیش از این‌ها می‌شود خصوصیات را گفت، لکن من فعلاً پنج شاخص برای انقلابی گری ذکر می‌کنم که ما باید سعی کنیم در خودمان این پنج شاخص را ایجاد کنیم و حفظ کنیم، هر جا هستیم... این شاخص‌ها در همه افراد ما ملت ایران می‌تواند وجود داشته باشد. پنج شاخصی که این‌ها را شرح خواهیم داد عبارتند از: شاخص اول، پایبندی به مبانی و ارزش‌های اساسی اسلام و انقلاب. شاخص دوم، هدف‌گیری آرمان‌های انقلاب و همت بلند برای رسیدن به آن‌ها که آرمان‌های انقلاب و اهداف بلند انقلاب را در نظر بگیریم و همت برای رسیدن به آن‌ها داشته باشیم؛ شاخص سوم، پایبندی به استقلال همه‌جانبه کشور، استقلال سیاسی، استقلال اقتصادی، استقلال فرهنگی که مهم‌تر از همه است و استقلال امنیتی؛ شاخص چهارم، حساسیت در برابر دشمن و کار دشمن و نقشه دشمن و عدم تبعیت از او، که البته باید دشمن را شناخت، نقشه او را فهمید و از تبعیت دشمن سر باز زد. عرض کردیم که قرآن این عدم تبعیت را «جهاد کبیر» نام نهاده است، شاخص

پنجم، تقوای دینی و سیاسی که این بسیار مهم است. این پنج شاخص اگر در کسی وجود داشته باشد، قطعاً انقلابی است (Jamshidi, 2019).

جدول ۳

شاخصه‌های اقدام و عمل و مدیریت جهادی در اندیشه آیت الله خامنه‌ای

توکل به خدا و تکیه بر قدرت الهی	خودباوری و اعتماد به نفس	دشمن شناسی و تلاش در برابر دشمن	دوری از اختلافات
کارآمدی	استفاده از امکانات و ظرفیتها	نگاه نقادانه	همت همراه با انگیزه خدمت
حضور مردمی (عزم ملی)	عدم فراموشی آرمان‌ها	کار بی‌وقفه و خستگی ناپذیر	عدم تردید و ترس از جوانب
فعال و پر تحرک	حرکت مبتنی بر علم و درایت و عقلانیت	داشتن نیت پاک و الهی	

نتیجه‌گیری

دستاوردهای چشم گیر انقلاب اسلامی در گام اول چهل ساله خود با وجود مشکلات و آسیب‌ها و چالش‌های متعدد بیانگر آن است که اگر با نگاه انقلابی و جهادی در هر موضوع و بخشی از کشور اقدامی صورت گرفته است حاصل آن دستاوردهای قابل توجه بوده است و حتی شرایط تحریم و فشارهای مختلف سیاسی و تهدیدات نظامی نتوانسته است مانع پیشبرد اهداف نظام، انقلاب و کشور باشد، در مقابل هر کجا از اندیشه و نگاه و روحیه انقلابی و نیز از مدیریت و اقدامات و عمل جهادی فاصله گرفته شده است حاصلی جز دلزدگی و یاس و عقب ماندن از اهداف برای مردم و انقلاب نداشته است.

اکنون که چند سالی است وارد چهل سال دوم و بنا بر تعبیر آیت الله خامنه‌ای، گام دوم انقلاب شده ایم باید بتوانیم ضمن توجه کامل به آسیب‌ها و ضعف‌های گام اول و جبران عقب ماندگی‌های حاصل از آن‌ها برای تحقق اهداف نهایی انقلاب و دست یابی به افق‌های تعیین شده در گام دوم یعنی رسیدن به اوج سعادت و قله افتخار و رسیدن به تمدن نوین اسلامی که زمینه ساز ظهور منجی بشریت است گام‌های محکم و عملی برداریم و این مهم با توجه کامل به نظریه نظام انقلابی با ویژگی‌ها، شاخص‌ها و الزامات آن یعنی نگاه و اندیشه انقلابی با شاخصه‌هایی همچون توحید و اسلام محوری، اعتقاد راسخ به نقش مردم و شعار مردم سالاری، ضدیت و مبارزه با صهیونیسم و استکبار، نفی سلطه‌پذیری، اعتماد و اتکال به کمک الهی، آرمان گرایی واقع بینانه و... داشتن روحیه انقلابی با شاخصه‌هایی همچون شجاعت، اقدام و عمل،

ابتکار و بن بست شکنی، اخلاق مداری، ابتکار و گره گشائی و... و اقدام و عمل جهادی و انقلابی با شاخصه‌های توکل بر خدا و تکیه بر قدرت الهی، خود باوری و اعتماد به نفس، کارآمدی، استفاده کامل از امکانات و ظرفیت‌ها، عدم فراموشی آرمان‌ها، کار بی‌وقفه و خستگی ناپذیر، عدم تردید و حکمت متنی بر عقلانیت و.. امکان پذیر می‌باشد چرا که این نظریه زیربناهای لازم نظری و عملی را برای اداره کشور و پیگیری اهداف انقلاب را به شیوه انقلابی فراهم می‌سازد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Abdulrahman, A. (1997). *Foundations of political science*. Tehran: Sharifati Publications.
- Abolhamadi, A. (1986). *Foundations of politics*. Tehran: Tosse Publications.
- Dehghani Firouzabadi, S. J. (2012). *Regional convergence theories and international regimes*. Mokhtab Publications.
- Dehkhoda, A. A. (1967). *Dictionary*. Tehran University.
- Firahi, D. (2019). *Political system and government in Islam*. Samt Publications.
- Ghorbani, M., & Mohammadal-Mouti, M. (2019). Dimensions, indicators, and requirements of the revolutionary system theory. 1.
- Hajianzaei, M. R. (2017). *The form and essence of the Islamic Revolution in the statements of the Supreme Leader of the Islamic Revolution*. Tehran: Islamic Revolution Publications.
- Helodi, M. (2016). *The light of the future: Future studies of the Islamic Revolution in the statements of Ayatollah Khamenei*. Islamic Revolution Publications.
- Jamshidi, M. H. (2019). *Political thought of Imam Khomeini*. Imam Khomeini Research Institute Publications.
- Khosrowpanah Dezfuli, A. (2021). *Theory of the revolutionary system: What it is, its pillars, achievements, and processes in the intellectual system of Imam Khamenei*. Tehran: Imam Hussein University Publications.
- Mohammadi, M. (1998). *Principles of the foreign policy of the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Dadgostar Publications.
- Mokhtarpour Ghahroodi, A. (2018). *Teachings of the Revolution: A review of Ayatollah Khamenei's views on the Islamic Revolution*. Tehran: Islamic Revolution Publications.
- Pourfazli, S. A. (2018). *Enemy recognition: Understanding the methods of the enemy and ways to confront it from the perspective of Ayatollah Khamenei*. Islamic Revolution Publications.

- Sari' al-Qalam, M. (2005). *Iran and globalization: Challenges and opportunities*. Strategic Research Center of the Expediency Council.
- Shafiei Far, M. (2012). *Islamic Revolution: Nature, contexts, and consequences*. Qom: Ma'arif Publications.
- Siyahposh, A. (2019). *Politics from the perspective of Ayatollah Khamenei*. Tehran: Islamic Revolution Publications.
- Solh Mirzaei, S. (2019). *The thought of resistance from the perspective of Ayatollah Khamenei*. Tehran: Islamic Revolution Publications.